

Z Katedry Zoologii Systematycznej Wydziału Biologii i Nauk o Ziemi UMCS
Kierownik: doc. dr Sędzimir M. Klimaszewski

Michał Feliks CHOJECKI,
Sędzimir Maciej KLIMASZEWSKI

**Mączliki (*Homoptera*, *Aleyrodidae*) niektórych miejscowości
Lubelszczyzny**

Aleurodides (*Homoptera Aleyrodidae*) de certaines localités de la région de Lublin

Badania nad fauną mączlików Polski znajdują się ciągle jeszcze w stadium wstępnego gromadzenia wiadomości. Zagadnieniu temu poświęcono dotąd tylko kilka publikacji (2, 3, 4), które jedynie w najbardziej ogólny sposób przedstawiają obraz fauny *Aleyrodidae* naszego kraju. Na podstawie porównania liczby gatunków, znanych dotąd z Polski, z liczbą gatunków mączlików, stwierdzonych w krajach sąsiednich, oczekiwać można odnalezienia w Polsce jeszcze 5—6 gatunków z tej nie-licznie reprezentowanej w Europie grupy. Z obszaru Lubelszczyzny nie był dotąd znany ani jeden mączlik i praca niniejsza ma tę lukę uzupełnić, ponadto pozwala nieco bliżej poznać rozmieszczenie poszczególnych gatunków *Aleyrodidae* w Polsce.

WYKAZ SYSTEMATYCZNY GATUNKÓW

Aleurochiton complanatus (Baerensprung)

Zebrany materiał: Lublin, 24 X 1966, 6 XI 1966, 20 IV 1967, liczne zimujące puparia na spodniej stronie liści klonu (*Acer platanoides* L.); Łopiennik, pow. Krasnystaw, 21 IX 1966, zimujące puparia na liściach klonu (*Acer platanoides* L.), Hrubieszów, 10 IV 1967, zimujące puparia na liściach klonu (*Acer platanoides* L.).

Gatunek szeroko rozprzestrzeniony w Europie, w Polsce podawany z Warszawy i Skierniewic (2) oraz z Pienin (3). Żyje wyłącznie na klonie ostrolistnym (*Acer platanoides* L.), dając dwa, różniące się morfologicznie pokolenia. Puparia pokolenia zimującego pokrywa obfita wydzielina woskowa, natomiast puparia pokolenia letniego są jej pozbawione. Nie wiadomo dotąd, czy towarzyszą temu różnice w budowie postaci dorosłych obu pokoleń.

Aleurolobus asari (W ü n n)

Zebrany materiał: Kazimierz Dolny, pow. Puławy, 24 IX 1966, 9 X 1966, liczne puparia na spodniej stronie liści kopytnika (*Asarum europaeum* L.); Konopnica, pow. Lublin, na kopytniku (*Asarum europaeum* L.).

A. asari (W ü n n) znany jest ze środkowej i północnej Europy, najczęściej występuje lokalnie. W Polsce znany był dotąd jedynie z gór i pogórza (2, 3). Gatunek polifagiczny, najczęściej spotykany na kopytniku (*Asarum europaeum* L.), rzadziej na wiciokrzewie (*Lonicera nigra* L.).

Aleyrodes proletella (Linnaeus)

Zebrany materiał: Lublin, 9 XI 1966, na spodniej stronie liści czarnej porzeczki (*Ribes nigrum* L.), liczne puparia; 10 VI 1967, na glistniku (*Chelidonium maius* L.), liczne larwy, puparia i osobniki dorosłe; Kazimierz Dolny pow. Puławy, 24 IX 1966, 9 X 1966, na spodniej stronie liści glistnika (*Chelidonium maius* L.), liczne puparia i owady dorosłe.

Gatunek szeroko rozprzestrzeniony w Europie, występuje prawdopodobnie pospolicie w całej Polsce (2), zwłaszcza na niżu. Gatunek polifagiczny, najczęstszy na glistniku (*Chelidonium maius* L.). Zimują owady dorosłe, już wczesną wiosną rozwijają się larwy nowego pokolenia. *A. proletella* (L.) daje w Polsce kilka pokoleń, nie różniących się między sobą. Często występuje u niego dzieworództwo arenotokowe, stąd pospolicie napotyka się populacje pozbawione samców.

Aleyrodes lonicere Walker

Zebrany materiał: Lublin, 6 IX 1966, na spodniej stronie liści pokrzywy (*Urtica dioica* L.), liczne puparia i owady dorosłe; Konopnica, pow. Lublin, 18 IX 1966, na spodniej stronie liści dzięgielu leśnego (*Angelica silvestris* L.), nieliczne puparia i owady dorosłe; Kazimierz Dolny, pow. Puławy, 9 X 1966, nieliczne puparia i owady dorosłe na liściach dzięgielu leśnego (*Angelica silvestris* L.).

Gatunek dosyć rzadki, często mylony z *A. proletella* (L.). Znany z różnych okolic Europy, wszędzie lokalny. Żyje na różnych roślinach, najczęściej z rodziny baldaszkowatych (*Umbelliferae*). Występuje w kilku pokoleniach, zimują owady dorosłe.

Aleyrodes asari (Schränk)

Zebrany materiał: Konopnica, pow. Lublin, 4 X 1966, na spodniej stronie liści kopytnika (*Asarum europaeum* L.), puparia i owady dorosłe; Kazimierz Dolny, pow. Puławy, 9 X 1966, 24 X 1966, liczne puparia i owady dorosłe na kopytniku (*Asarum europaeum* L.).

Rozmieszczenie *A. asari* (Schr.) jest dotąd słabo poznane, gdyż często myli się go z *A. lonicerae* Walk. lub *A. proletella* (L.). Niektórzy badacze skłonni są przypuszczać, iż *A. asari* (Schr.) jest synonimem *A. lonicerae* Walk. Wydaje się jednak, że przytoczone przez Szelegiewicza (3) różnice w biologii między tymi gatunkami (inny sposób składania jaj i brak u *A. lonicerae* Walk. partenogenezy arenotokowej, typowej dla omawianego gatunku) z towarzyszącymi im drobnymi różnicami w budowie, rozstrzygają te wątpliwości na rzecz odrębności gatunkowej *A. asari* (Schr.). W Polsce gatunek ten znany był z Beskidu Sądeckiego (2), Pienin (3) i Wielkopolskiego Parku Narodowego (4). Daje kilka pokoleń rocznie, zimuje w stadium owadów dorosłych. Prawdopodobnie związany wyłącznie z kopytnikiem (*Asarum europaeum* L.).

Asterobemisia avellanae (Signoret)

Zebrany materiał: Wandzin, pow. Lubartów, 15 IX 1965, na leszczynie (*Corylus avellana* L.), pojedyncze puparia, Konopnica pow. Lublin, 18 IX 1966, 3 puparia na spodniej stronie liści leszczyny (*Corylus avellana* L.).

Rozprzestrzeniony lokalnie w całej Europie, w Polsce znany był dotąd tylko z Pienin (3). W ciągu roku występuje tylko jedno pokolenie, zimują puparia. Gatunek polifagiczny, spotykany na różnych drzewach i krzewach.

Pealius quercus (Signoret)

Zebrany materiał: Konopnica, pow. Lublin, 18 IX 1966 i 1 X 1966, na spodniej stronie liści leszczyny (*Corylus avellana* L.), lipy (*Tilia cordata* L.), dębu (*Quercus* sp.) i grabu (*Carpinus betulus* L.) — pojedyncze puparia; Zwierzyniec, pow. Zamość, 21 IX 1966, pojedyncze puparia na liściach buka (*Fagus sylvatica* L.) i dębu (*Quercus* sp.); Łopiennik, pow. Krasnystaw, 21 IX 1966, na leszczynie (*Corylus avellana* L.), pojedyncze puparia.

Znany z całej Europy, w Polsce stwierdzony w Beskidzie Sądeckim (2), Pieninach (3) i prawdopodobnie w Wielkopolskim Parku Narodowym (4). Wątpliwości dotyczące występowania tego gatunku w W.P.N. powodowane są omawianymi poprzednio zastrzeżeniami do sposobu zbierania i oznaczania mączlików przez autora pracy o faunie *Aleyrodidae* W.P.N. (2, 4). *P. quercus* (Sign.) jest gatunkiem polifagicznym, występującym głównie na różnych roślinach drzewiastych.

Japaneyrodes similis europaeus (Zahradnik)

Zebrany materiał: Kosin nad Wisłą, pow. Kraśnik, 7 XI 1965, na spodniej stronie liści *Vaccinium vitis idaea* L., pojedyncze puparia.

Gatunek ten opisany został niedawno z Czechosłowacji (5) i poza miejscem opisania znany dotąd jedynie ze Szwecji i Związku Radzieckiego. Nowy dla fauny Polski. Cechuje się drobnym puparium, o długości nie przekraczającej 1,10 mm. Puparium owalne, w tyle z charakterystycznym przewężeniem, widocznym u wszystkich okazów. Szew poprzeczny na puparium wyraźny, dobrze rozwinięty, z ramionami w dystalnej części silnie wygiętymi ku przodowi i łączącymi się z brzegiem puparium na wysokości 1 fałdu poprzecznego. Na przodzie i końcu puparium występują pary długich szczecinek brzeżnych, dobrze widocznych na preparatach mikroskopowych. Aparat analny charakterystycznego kształtu (ryc. 1 b), z krótkim wieczkiem, nie przykrywającym szerokiego jęczyczka. Bruzda analna wydłużona, wąska.

J. similis europaeus (Zahr.) jest monofagiem na *Vaccinium vitis idaea* L., zimuje w stadium puparium, daje rocznie prawdopodobnie tylko jedno pokolenie.

Trialeurodes vaporariorum (Westwood)

Zebrany materiał: Lublin, 14 VI i 4 VII 1966, w szklarni, na spodniej stronie liści pomidorów (*Lycopersicon esculentum* Mill.), wszystkie stadia rozwojowe bardzo liczne; zniszczyły zupełnie hodowane pomidory.

Gatunek kosmopolityczny, zawleczony do Europy z Ameryki Południowej. W Polsce występuje głównie w szklarniach, niekiedy w ciągu lata także w ich sąsiedztwie. Polifag, spotykany na wszystkich prawie roślinach cieplarnianych. Daje w roku szereg pokoleń (w zależności od warunków klimatycznych) i przy masowym pojawie może być groźnym, trudnym do zwalczania szkodnikiem.

PIŚMIENNICTWO

1. Haupt H.: Neues über die Homoptera—Aleurodina. Deutsch. ent. Zschr., 127—141, 1934.
2. Klimaszewski S. M., Szelegiewicz H.: Materiały do znajomości mączlików (Homoptera, Aleyrodidae) Polski. Fragm. faun., 10, 1962.
3. Szelegiewicz H.: Mączlik (Homoptera Aleyrodidae) Pienin. Fragm. faun., 11, 1965.
4. Szulczewski J. W.: Mączlikowate (Aleurodidae) Wielkopolskiego Parku Narodowego. Przyroda Pol. zach., 2, 1—3, 1958.
5. Zahradnik J.: Données taxonomiques et faunistiques sur *Japaneyrodes* nov. gen. *similis europaeus* n. ssp. Acta faun. ent. Mus. Nat., 8, 1962.

Алейродиды некоторых местностей Люблинского воеводства

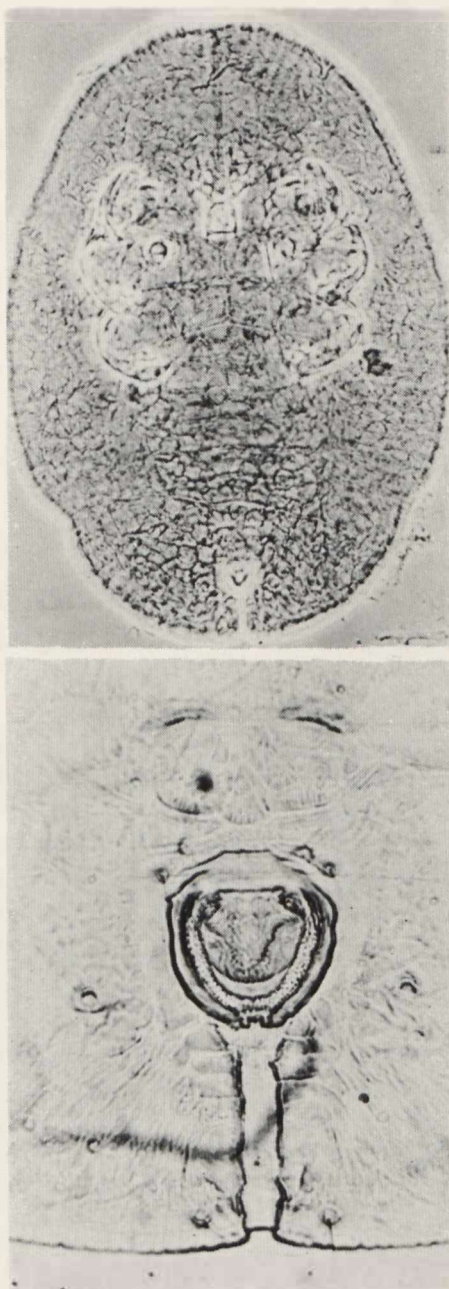
Резюме

В работе рассматриваются 9 видов алейродид, найденных в Люблинском воеводстве, среди них *Japaneyrodes similis europaeus* Zah r., до сих пор в Польше не известный. Кроме данных о размещении, работа содержит новые сведения о биологии (с учетом кормовых растений) и морфологии отдельных видов.

Aleurodides (Homoptera, Aleyrodidae) de certaines localités de la région de Lublin

Résumé

Dans le travail on a présenté 9 espèces d'aleurodides (*Aleyrodidae*), trouvées dans la région de Lublin, et dans ce nombre — *Japaneyrodes similis europaeus* Zah r., encore non signalé de la Pologne. À côté des données sur la répartition, le travail contient de nouvelles informations de la biologie (avec la prise en considération des plantes nourricières) et de la morphologie des espèces particulières.

Ryc. 1. *Japaneyrodes similis europaeus* (Zahradnik); a — habitus od strony grzbietowej, b — aparat analny

Japaneyrodes similis europaeus (Zahradnik); a — habitus du côté dorsal, b — appareil anal

Michał Feliks Chojecki

